

De orgelbouwfirma G.F. Steinmeyer & Co. (4)

*Het Steinmeyer-orgel in de Pfarrkirche
St. Maria in Landau i.d. Pfalz*

Na jaren van geringe belangstelling voor pneumatische en elektro-pneumatische orgels in het algemeen, en dus ook die van de firma Steinmeyer uit de eerste helft van de twintigste eeuw, is er de laatste tijd weer grote belangstelling en herwaardering voor de degelijk geconstrueerde en vaak fraai klinkende instrumenten van dit gerenommeerde Beierse bedrijf. In de volgende artikelen van deze reeks worden enkele recente restauraties en publicaties besproken. Ditmaal: het gereconstrueerde Steinmeyer-orgel in de parochiekerk van Landau in de Pfalz

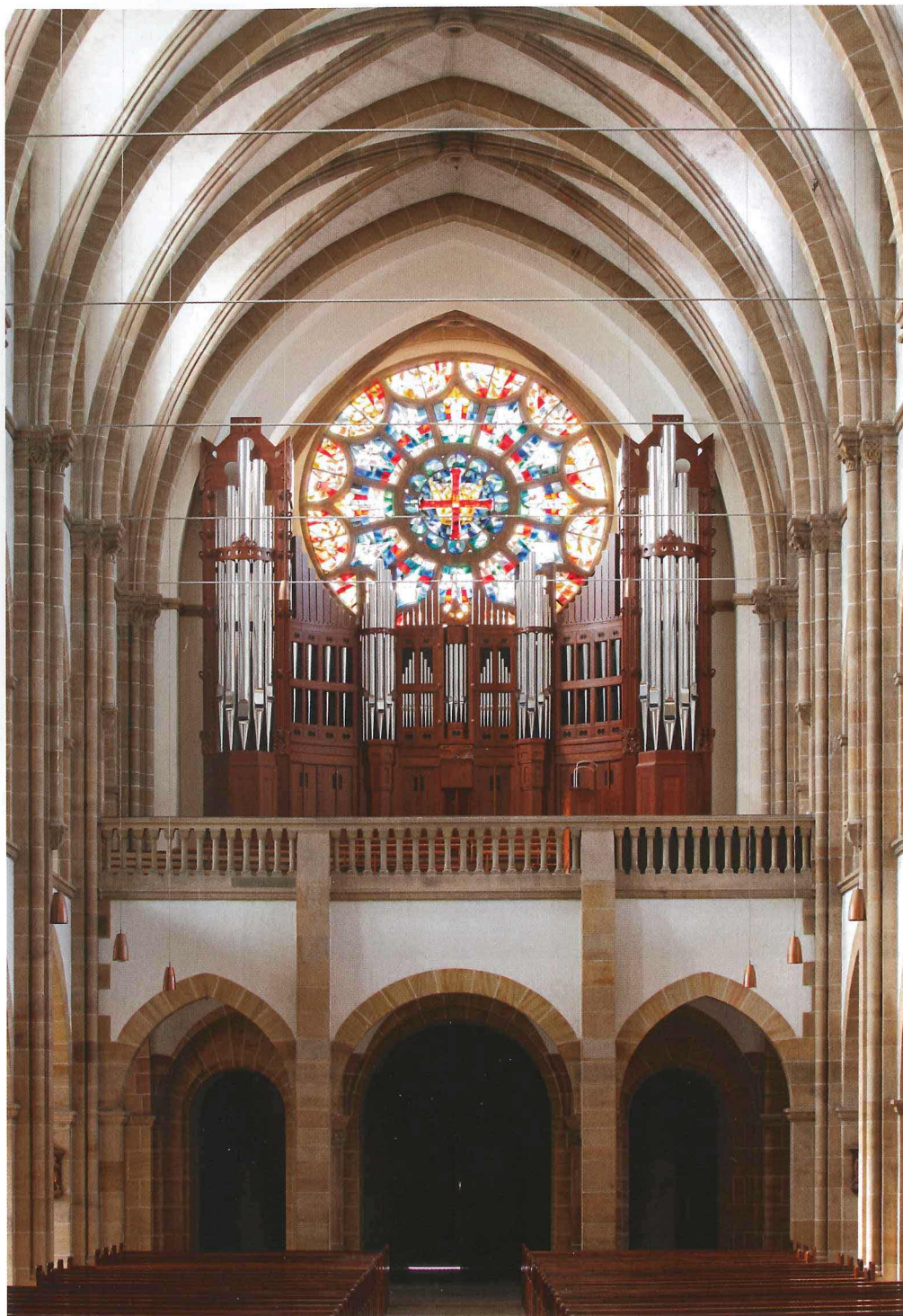

Foto: Norbert Latocha

DAVE LAZOE

Het gereconstrueerde Steinmeyer-orgel in de Pfarrkirche St. Maria in Landau i.d. Pfalz.

Waar het bij het orgel in de Koepelkerk te Bussum nog ging om de overplaatsing van een volledig origineel bewaard gebleven instrument, zijn andere instrumenten van Steinmeyer uit het begin van de 20^e eeuw helaas vaak minder gaaf bewaard gebleven. Bij de restauratie van dergelijke instrumenten is er meestal ook sprake van reconstructie. Het Steinmeyer-orgel met opusnummer 1384 in de Mariakerk van Landau is hier een treffend voorbeeld van. Het werd recent op voorbeeldige wijze gereconstrueerd door de firma Romanus Seifert & Sohn uit Kevelaar.

Gedurende de gehele 19^e eeuw maakte de rooms-katholieke parochie gebruik van de protestantse Stiftskirche in het centrum van Landau. Maar al vanaf 1830 werd er over dit dubbele gebruik van het gebouw geklaagd en begon men na te denken over een eigen kerkgebouw voor de katholieken.

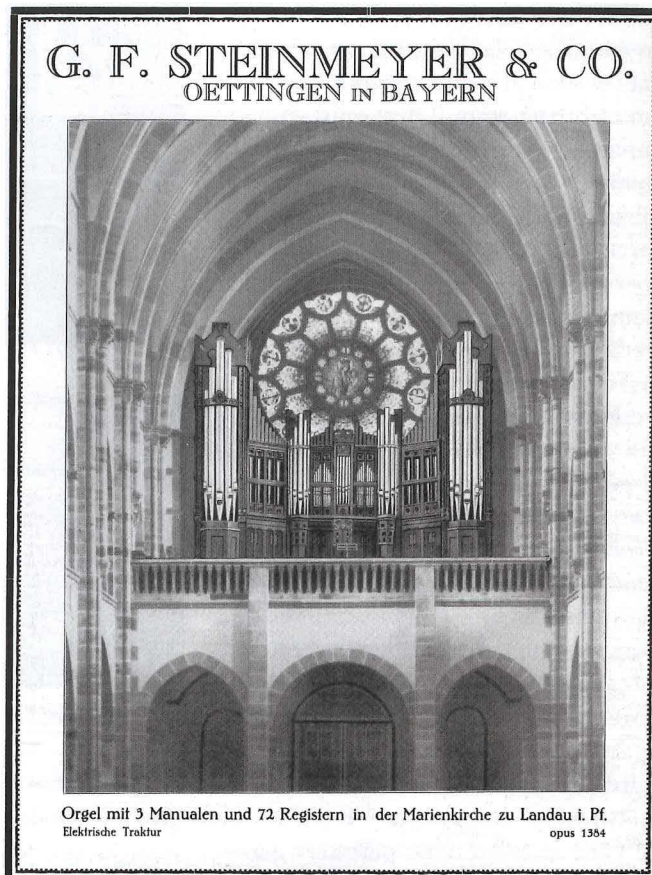
In 1891 kregen de katholieken de beschikking over de vervallen Augustinerkirche, een gebouw dat al sinds de Franse Revolutie (de stad Landau was van 1680 tot 1815 Frans bezit) voor wereldlijke doeleinden werd gebruikt. Daarnaast schonk de stad Landau een ruim stuk grond aan de zuidrand van de stad. Hierdoor was het mogelijk geworden om serieus na te denken over de bouw van een grote nieuwe parochiekerk. Uiteindelijk kreeg architect Albert Bosslet de opdracht een kerkgebouw te ontwerpen, waarvan de bouw begon in 1908. Dit indrukwekkende gebouw, waarin neoromaanse en neogotische invloeden verwerkt zijn, werd op 12 juni 1911 ingewijd.

ORGELBOUW

Ook voor de bouw van een nieuw orgel voor het monumentale kerkgebouw nam men ruim de tijd. Al tijdens de bouw van de kerk waren er – ongevraagd – meerdere aanbiedingen van verschillende firma's binnengekomen. De eerst ontvangen offerte kwam op 14 september 1910 binnen en was van de firma Heinrich

Koulen & Sohn uit Augsburg, die een instrument met drie manualen en 52 sprekende stemmen voorstelde. Men ging in eerste instantie uit van plaatsing op het ruime westbalkon onder het roosvenster, maar op voorstel van Franz Xaver Mathias (docent kerkmuziek aan de universiteit van Straatsburg) namen ook plaatsing van het orgel in twee delen op de balkons in de zijbeuken in overweging. Waarschijnlijk uit geldgebrek werd er geruime tijd niets met de offertes gedaan. De bestelling van enkele kerkklokken vond

men op dat moment belangrijker. Drie jaar later, in 1913, kwam er een nieuw aanbod binnen van de firma Koulen, ditmaal voor een instrument met 66 sprekende stemmen. Dit plan werd als ongunstig beoordeeld door adviseur F. Kempf uit Neustadt-Haardt. Hij gaf het kerkbestuur het dringende advies een offerte aan te vragen bij de firma Steinmeyer en verwees hierbij naar het in 1907 door deze firma gebouwde instrument in de Marienkirche in Neustadt waarover hij vol lof was. De firma Steinmeyer kwam met een voorstel voor de bouw van een drie-manuaals elektro-pneumatisch orgel met 70 sprekende stemmen en twee transmissies. Helaas verhinderden hoge schulden die waren gemaakt voor de kerkbouw en de uitbraak van de Eerste Wereldoorlog de verwezenlijking van dit plan. Na afloop van deze oorlog had de kerk nog steeds geen orgel en opnieuw kwamen er diverse aanbiedingen bij het kerkbestuur binnen.

Titelblad van het programma van de orgelinwijding in 1924.

In 1920 verzocht men Steinmeyer het plan uit 1913 te 'actualiseren'. Pas in juli 1923 nam het bestuur het besluit om nu eens ernst te maken met de aanschaf van een orgel en om dit plan uit te kunnen voeren deed men een beroep op de vrijgevigheid van de parochianen. De inzamelingsactie was dermate succesvol dat men al in september 1923 het instrument kon bestellen. De voorgestelde dispositie werd nog met twee registers uitgebreid en er werden ook nog enkele sub- en superoctaafkoppels aan het oorspronkelijke ontwerp toegevoegd. Daarna kwam er nog een apart contract waarin werd vastgelegd dat de frontpijpen niet in zink maar in tin moesten worden uitgevoerd. De totale bouwsom voor het instrument *zonder kas* bedroeg 35.000 Goldmark. Besloten werd het instrument definitief op het westbalkon te plaatsen, waarbij het frontontwerp werd gemaakt door de bekende architect Heinrich Renard uit Keulen, die zich ten doel stelde om het mooie roos-

venster van de kerk vrij te houden en daarnaast een waardig ontwerp te maken waarin de diverse pijpsoorten zichtbaar waren. Zijn ontwerp omvatte 34 pijpen van de Grossprinzipal 16', enkele schalbekers van een tongwerk (in metaal) en enkele (niet sprekende) houten pijpen. De uitvoering van het met mooie Art Deco elementen versierde orgelmeubel werd toevertrouwd aan de meubelmakers Lukas Herr uit Landau. Het werk werd in de eigen werkplaats van deze familie in het Zwarte Woud uitgevoerd in massief eikenhout, waarbij als bijzonderheid vermeld kan worden dat de familie het meubel ter waarde van 10.000 Goldmark aan de kerk *schonk*.

Tussen 5 augustus en 25 oktober 1924 werd het instrument in de kerk opgebouwd en door Albert Steinmeyer zelf geïntoneerd, en op 26 oktober werd het ingewijd. Het was op dat moment het grootste kerkorgel van de Pfalz en werd in de pers zeer gunstig beschreven.

HERSTEL NA OORLOGSSCHADE

Helaas is het orgel slechts twintig jaar in de originele toestand bewaard gebleven; op 16 maart 1945 werd het roosvenster door de luchtdruk van een in de nabijheid van de kerk ontplofte vliegtuigbom totaal verwoest. Daardoor had weer en wind lange tijd (men spreekt zelfs over enkele jaren) vrij spel, wat een verwoestende invloed had op het – open onder het roosvenster opgestelde – orgel. In 1946 constateerde orgelbouwer Josef Raschke uit Heiligenstein dat het instrument dermate veel schade had opgelopen dat het onbespeelbaar was. De kwetsbare elektro-pneumatische apparatuur moest voor een groot deel worden vernieuwd en ongeveer een derde van het pijpwerk was dermate beschadigd dat het moest worden vernieuwd. Daarnaast was het noodzakelijk om de tijdens de Tweede Wereldoorlog gevorderde tinnen frontpijpen te vervangen; uit geldgebrek koos men nu voor frontpijpen van zink. Helaas had men in deze periode weinig respect voor het

Collectie Rudolf Peter

Het front zoals het er sinds 1956 uitzag.

Detail van de speeltafel voor de reconstructie.

originele frontontwerp, dit werd op grove wijze 'vereenvoudigd' door het verwijderen van het meeste originele stijl- en houtsnijwerk, waardoor er een fantasieloze zinken pijpschutting overbleef. In 1948-1949 werden de meest noodzakelijke reparaties aan het orgel uitgevoerd, maar men was niet tevreden over het eindresultaat. Daarom werd het orgel in 1955 grondig onderzocht door Ludwig Dörr, de organist van de Dom van Speyer. Hij adviseerde om de firma Steinmeyer opdracht te geven het instrument weer in goede staat te brengen. Daarnaast had de tijd ook op het gebied van klanktechnische inzichten niet stilgestaan, wat inhield dat men deze renovatie bij uitstek geschikt achtte om de dispositie van het instrument naar de laatste mode te herzien. Had men zich bij de bouw in 1924 nog gericht op de uitgangspunten van de *Elsässisch-Neudeutsche Orgelreform*, bij de ombouw in 1956 wijzigde men de dispositie conform de opvattingen van de *Orgelbewegung*. Het resultaat hiervan was dat veel vulstemmen en tongwerken door exemplaren in neobarokstijl werden vervangen, de zwelkast rond manuaal 2 (en het echo-werk) verdween, de winddruk werd verlaagd en het pijpwerk in barokke

trant werd geherintoneerd. Draagkracht maakte plaats voor helderheid, alleen in de zachte stemmen uit 1924 was het originele klankkarakter nog duidelijk te herkennen. Gevolg van de ombouw van 1955 was dat bij het toevoegen van prestanten en vulstemmen de klank al snel als schel en weinig draagkrachtig werd ervaren.

Ter vergelijking met de originele en de nu gereconstrueerde dispositie (zie aan het eind van dit artikel) hieronder de registerbezetting van het zwaar gewijzigde positief (manuaal 2):

Holzflöte	8'	nieuw 1956
Metallgedeckt	8'	nieuw 1956
Salicional	8'	
Prinzipal	4'	nieuw 1956
Kleingedeckt	4'	nieuw 1956
Oktave	2'	nieuw 1956
Flautino	2'	
Nasard	2 $\frac{2}{3}$ '	
Terz	1 $\frac{3}{5}$ '	nieuw 1956
Quinte	1 $\frac{1}{3}$ '	nieuw 1956
Scharff	4f. 1'	nieuw 1956
Dulcian	16'	nieuw 1956
Vox Humana	8'	

In de jaren 1978-'79 werden nog enkele reparaties uitgevoerd door de firma Steinmeyer, terwijl in 1987 de gehele binnenkant van de speeltafel werd vernieuwd (nieuwe klavieren met zwarte ondertoetsen en nieuwe registerwippers). Het gevolg van al deze ingrepen was dat het instrument nog slechts een schaduw was van wat het ooit was geweest.

RECONSTRUCTIE

Door de herwaardering voor het Duits-romantische orgel begon men rond 1990 te denken aan een eerdere herstel van het Steinmeyer-orgel. Markus Eichenlaub, de huidige Dom-organist van Speyer, was van 1985 tot 1997 als organist aan de Marienkirche verbonden. Op zijn initiatief begon men in 1991 met het organiseren van nieuwjaarsconcerten, met het doel geld in te zamelen voor een reconstructie van het orgel. In 2001 nam hij een cd op waarop hij uitsluitend de originele registers uit 1924 benutte. Deze cd versterkte de overtuiging dat restauratie en reconstructie van het instrument mogelijk en ook de moeite waard was.

Het gereconstrueerde Positiv.

Maar het was vooral de in 1994 in de Marienkirche benoemde organist Rudolf Peter die zich jarenlang onvermoeibaar inzette voor eerherstel van het orgel. Na grondig onderzoek en het schrijven van een uitgebreid restauratieplan kon men in 2004 een aantal orgelmakers benaderen voor

het maken van een offerte. Uiteindelijk kon men na jarenlange fondsenwerving en het verkrijgen van een voor de orgelrestauratie bestemd legaat in 2010 de opdracht voor herbouw aan de firma Romanus Seifert & Sohn uit Kevelaer geven.

Bij demontage bleek dat het originele stellingwerk en de windvoorziening ongewijzigd bewaard waren gebleven. De originele windmachine, die door onregelmatig onderhoud lagerschade had opgelopen, was bij de werkzaam-

heden door de firma Steinmeyer in 1978-79 vervangen door twee nieuwe motoren. Deze motoren werden nagezien en bleven in functie. Maar door het herstel van de originele registersamenstelling met veel grondstemmen op een hogere winddruk, gekoppeld aan de vele sub- en superoctaafkoppels, bleek dat deze windmachines in de gereconstrueerde situatie ontoereikend waren. Daarom werden twee extra snellopers bijgeplaatst die ervoor zorgen dat het orgel nu voldoende wind heeft. Alle windkanalen en balgen werden hersteld en van nieuw blauw papier voorzien. De na 1924 toegevoegde flexibele windkanalen werden vervangen door loden conducten.

Het nog origineel bewaarde pijpwerk werd zorgvuldig schoongemaakt en gerestaureerd. Voor de reconstructie van de verdwenen stemmen (voornamelijk van Manuaal 2) oriënteerde men zich op het nog aanwezige pijpwerk en op diverse toonaangevende en goed bewaard gebleven instrumenten van de firma Steinmeyer. De frontpijpen werden aan de hand van enkele nog bewaard gebleven pijp-roosters en diverse oude foto's van het instrument in hoogwaardig tin gereconstrueerd.

De *Taschenbretter* met de gerestoreerde Taschen erop liggen klaar voor montage. Een *Taschenbrett* is dus eigenlijk de windladebodem, waarop de veermembranen gemonteerd zijn. Het grote voordeel van deze manier van windladeconstructie is dat als er een probleem ontstaat met een veermembraan (b.v. een scheurtje in het leer), het probleem gemakkelijk via de onderzijde van de windlade is op te lossen. Het pijpwerk hoeft hierbij dus niet te worden afgenomen. Foto uit 2011.

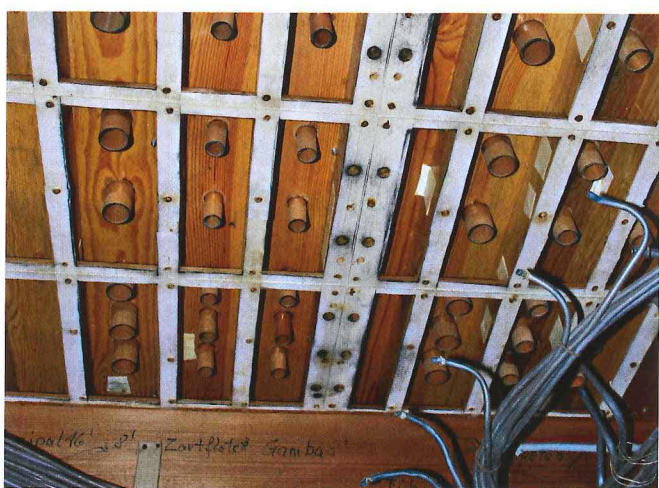

Foto uit 2010 van de onderkant van de windlade van Manuaal 1, waarbij de *Taschenbretter* zijn gedemonteerd. Duidelijk zijn de registercancellen te zien. De lederen ventielschijven van de *Taschen* (veermembranen) sluiten normaliter tegen de ronde kartonnen kokertjes aan. Wanneer een toets wordt ingedrukt dan ontleedt zich de *Tasche* en kan de wind uit het registercancel via het kartonnen kokertje de erboven staande orgelpijp bereiken. De verkleuringen op de lederen afdichtingen wijzen op windlekkage.

De *Taschenbretter* met de gerestoreerde Taschen erop liggen klaar voor montage. Een *Taschenbrett* is dus eigenlijk de windladebodem, waarop de veermembranen gemonteerd zijn. Het grote voordeel van deze manier van windladeconstructie is dat als er een probleem ontstaat met een veermembraan (b.v. een scheurtje in het leer), het probleem gemakkelijk via de onderzijde van de windlade is op te lossen. Het pijpwerk hoeft hierbij dus niet te worden afgenomen. Foto uit 2011.

De door Seifert gereconstrueerde speeltafel. Duidelijk is te zien dat men alle mogelijke moeite gedaan heeft om de speeltafel er weer zo origineel mogelijk uit te laten zien.

Bij de restauratie van de windladen bleek dat vooral de vanaf de onderzijde van de windlade demontabele *Taschenbretten* voor de liggende veer-membranen sterk te lijden hadden gehad van de periode waarin weer en wind vrij spel hadden. Veel scheuren werden zorgvuldig gedicht en alle onderdelen werden op winddichtheid gecontroleerd.

De zwelkast van manuaal 2 werd naar voorbeeld van de origineel bewaard gebleven zwelkast van manuaal 3 gereconstrueerd. Deze zwelkast is haaks op het front geplaatst en had oorspronkelijk slechts zes jaloerieën. Daarom werd besloten om ook in het

schuin in hoogte oplopende dak nog enige extra jaloerieën te plaatsen, wat de werking van deze zwelkast veel effectiever maakt. Achterin de zwelkast van Manuaal 2 zijn nog twee registers in een eigen kleine zwelkast geplaatst, een Echobordun 8' en een Vox Humana. Deze registers fungeren op deze manier (dubbele zweljaloezieën) als Echo-/Fernwerk. De situatie hier is identiek aan de plaatsing van de Vox Humana 8' in het orgel van de Prinsessekerk te Amsterdam, waar dit register zich achterin de zwelkast van Manuaal 3 bevond.

Waar helaas nog regelmatig bij res-

tauratie van soortgelijke instrumenten uit het begin van de 20^e eeuw de speeltafels worden vervangen door moderne exemplaren, heeft men op aandrang van Rudolf Peter er bij deze restauratie naar gestreefd de vormgeving en indeling van Steinmeyer uit 1924 zo nauwkeurig mogelijk te herstellen. Dit hield in dat er nieuwe klavieren en registerwippers naar oud voorbeeld werden ingebouwd, waardoor het geheel weer authentiek oogt. Voor de indeling en gebruikte materialen heeft men de nog geheel originele speeltafels van de Steinmeyer-orgels van de Weinachtskirche en de Corpus Christi Kirche in Berlijn

Landau, Pfarrkirche St. Maria in Landau i.d. Pfalz
 Bouwer: Fa. G.F. Steinmeyer & Co., 1924 (Opus 1384)
 Wijzigingen: Fa. G.F. Steinmeyer & Co., 1956
 Reconstructie: Fa. Romanus Seifert & Sohn, 2011

Hauptwerk (1. Manual, C-a³, 58 tonen)

Großprinzipal	16'	C-e1 in front, 82% tin, rest spotted metal, nieuw
Bordun	16'	
Prinzipal	8'	C-h zink, rest spotted metal, nieuw
Viola di Gamba	8'	
Gemshorn	8'	
Gedeckt	8'	
Zartflöte	8'	
Tibia	8'	
Oktav	4'	
Salicet	4'	
Rohrflöte	4'	
Superoktave	2'	
Terzian	3 1/5'	C-H Steinmeyer 1924, rest spotted metal, nieuw
Quinte	2 2/3'	
Mixtur	4f.	1 1/3' spotted metal, nieuw
Cymbel	3f.	1' spotted metal, nieuw
Tuba	16'	
Trompete	8'	
Clarine	4'	
Manual-Koppel II-I		
Manual Koppel III-I		
Superoktav-Koppel II-I		
Suboktav-Koppel II-I		
Superoktav-Koppel III-I		
Suboktav-Koppel III-I		

Positiv (2. Manual, C-a³, 58 tonen, in zwelkast)

Windlade i.v.m. octaafkoppel uitgebouwd tot 70 tonen		
Nachthorn	16'	C-h grenen, rest spotted metal, nieuw
Geigenprinzipal	8'	C-H zink, rest spotted metal, nieuw
Salizional	8'	C-f ³ Steinmeyer 1924, rest spotted metal, nieuw
Unda Maris	8'	Vanaf c, spotted metal, nieuw
Dolce	8'	C-H zink, rest spotted metal, nieuw
Quintatön	8'	C-h ¹ Steinmeyer 1924, rest spotted metal, nieuw
Konzertflöte	8'	C-h ¹ grenen, rest spotted metal, nieuw
Fugara	4'	spotted metal, nieuw
Soloflöte	4'	C-H zink, rest spotted metal, nieuw
Flautino	2'	
Nasard	2 2/3'	
Mixtur 3fach	2'	spotted metal, nieuw
Clarinette	8'	tin, houten stevels, nieuw
Tremolo		

Echo

bespeelbaar vanaf Manuaal 2, in eigen zwelkast		
Echobordun	8'	C-c grenen, rest spotted metal, nieuw
Vox Humana	8'	
Tremolo Echo		
Manual-Koppel III-II		
Suboktav-Koppel II		
Superoktav-Koppel II		
Suboktav-Koppel III-II		
Superoktav-Koppel III-II		

Schwellwerk (3. Manual, C-a³, 58 tonen)

Windlade i.v.m. octaafkoppel uitgebouwd tot 70 tonen		
Großgedackt	16'	
Hornprinzipal	8'	
Viola alta	8'	C-H zink, rest spotted metal, nieuw
Aeoline	8'	C-H zink, rest spotted metal, nieuw
Vox Coelestis	8'	vanaf c
Lieblich Gedeckt	8'	
Spitzflöte	8'	
Jubalflöte	8'	

Prestant	4'
Violine	4'
Gemshorn	4'
Traversflöte	4'
Piccolo	2'
Spitzquinte	2 2/3'
Terzflöte	1 3/5'
Septime	1 1/7'
Grossmixtur	5f. 2 2/3'
Larigot 2f.	2'
Basson	16'
Tuba mirabilis	8'
Oboe	8'
Trompete	4'
Tremolo	
Suboktav-Koppel III	
Superoktav-Koppel III	

Pedal (C-f¹, 30 tonen)

Prinzipalbaß	16'
Violon	16'
Harmonikabaß	16'
Subbaß	16'
Zartbaß	16' transmissie Man. III
Oktavbaß	8'
Gedecktbaß	8' transmissie Man. III
Violoncello	8'
Choralbaß	4'
Waldflöte	2'
Kornettbaß	4f. 3 1/5' spotted metal, nieuw
Quintbaß	10 2/3'
Kontraposaune	32'
Bombarde	16'
Trompetenbaß	8'
Baßklarinete	4'
Pedal-Koppel I	
Pedal-Koppel II	
Pedal-Koppel III	
Superoktav-Koppel III-P	
Autom. Pianopedal	

Speelhulpen

Drukknoppen:	
Setzen, Ebene, Gruppen A-E	
Hand-Register	
I. freie Kombination	
II. freie Kombination	
Sequenzer voorwärts	
Kombinationen 1-10	
Sequenzer rückwärts	
General 0	

Treden:	
Tastenfessel	
Tutti	
Hand-Register an	
I. freie Kombination (FK weiss)	
II. freie Kombination (FK blau)	
Sequenzer rückwärts	
Sequenzer voorwärts	
Walze an	

Walze (Registerschweller)	
Schwelltritt Positiv	
Schwelltritt Echo	
Schwelltritt Schwellwerk	

Elektronisches Setzersystem

Datenbus Steuerungssystem
 Sinua 'Castellan'

Rudolf Peter aan de nieuwe speeltafel.

als referentie gebruikt. De drukknoppen voor de nieuwe computer-gestuurde Setzer werden op subtiële wijze in de klavierlijst onder Manuaal I aangebracht, op de plaats waar zich van origine de pistons voor de koppels bevonden. De koppels zijn in de nieuwe situatie als registerwippers aangebracht.

Op zaterdag 3 december 2011 werd het met veel zorg en respect door de firma Seifert gerestaureerde en gereconstrueerde instrument in een feestelijke viering opnieuw ingewijd.

PUBLICATIE

Ter gelegenheid van de heringebruikneming van het orgel is dit jaar door Organum-Classics een prachtig verzorgd boek over de geschiedenis van het instrument uitgebracht van de hand van Rudolf Peter en Gabriela Rothmund-Gaul, met fraai fotowerk van o.a. Norbert Latocha. In het boek zijn twee cd's van organist Rudolf Peter opgenomen. Deze in 2012 opgenomen cd's bevatten een afwisselend programma met werken van Liszt, Bach, Reger, Ritter, Guilmant en Franck en het is ontroerend om te horen hoe geslaagd de reconstructie van dit instrument heeft uitgepakt. Rudolf Peter laat de veelzijdigheid van het instrument in werken uit diverse perioden en landen goed horen. Wat een indrukwekkend instrument! Wie de orgels van de Prinsessekerk, Alphen a/d Rijn en Bussum (alle uit dezelfde bouwtijd) goed kent, zal veel in de klank van dit orgel herkennen: stevige prestanten

en pedaalregisters, pijpwerk dat zeer snel en correct aanspreekt, mooie strijkers, wollige fluiten, lieflijke, maar ook krachtige tongwerken en karakteristieke mutatie- en vulstemmen.

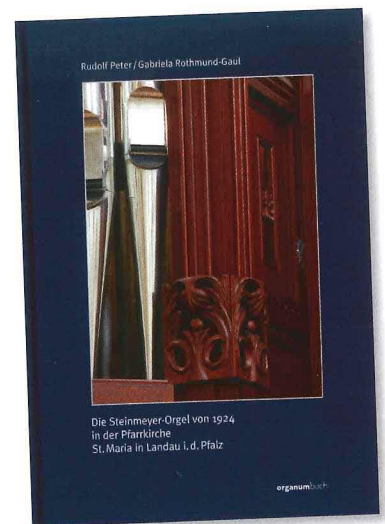
Alles wat we van de Nederlandse Steinmeyer-orgels (her)kennen is ook hier aanwezig, maar dan nog uitgebreider en completer. Het instrument heeft de allure van een kathedraalorgel, er is b.v. een groots bezet 16-voets zwelwerk in de stijl van de Elzasser Reform, dat in staat is het tutti te beïnvloeden en een prachtig dragende 32' Bazuin op het pedaal. De ruime registerbezetting, gekoppeld aan een zeer buigzame, soepele en natuurlijke klank, zorgt ervoor dat het instrument niet alleen zeer geschikt is voor het Duitse-, maar ook het Franse romantisch/symfonische repertoire, en dat is natuurlijk heel passend bij een orgel dat zo dicht op de grens tussen Duitsland en Frankrijk is gesitueerd.

De enige wanklank bij dit prachtige ensemble van boek en cd's is het feit dat het bisdom het helaas nodig vond om na de voltooiing van de orgelrestauratie een sollicitatieprocedure voor de functie van organist en koördirigent te starten. Het is onbegrijpelijk en bijzonder treurig dat Rudolf Peter, die jarenlang geknocht heeft voor de restauratie van het orgel en die op deze cd's zo fantastisch bewijst hoe geweldig hij het instrument beheerst, niet voor deze functie in aanmerking kwam. Het moet voor Rudolf Peter erg moeilijk zijn geweest dit te verwerken en tijdens het luisteren naar de cd's vraag je je voortdurend af 'hoe bestaat het?'

Deze combinatie van een goed verzorgd boek, gekoppeld aan twee prachtige cd's is een uitermate geschikt portret van dit zeer waardevolle instrument. Het is te hopen dat ook van andere interessante instrumenten dergelijke producties op de markt zullen komen. Van harte aanbevolen!

Website organist Rudolf Peter:
www.konzertsolist-peter.de

Met bijzondere dank aan Klaus Faika (Organum Musikproduktion), Norbert Latocha en Axel Brunner (foto's), Rudolf Peter en Roman M. Seifert (aanvullende informatie).

Rudolf Peter & Gabriela Rothmund-Gaul, *Die Steinmeyer-Orgel von 1924 in der Pfarrkirche St. Maria in Landau i.d. Pfalz*. Organumbuch, Öhringen, 2014. ISBN 3-9809-23262. 80 blz. Incl. 2 audio-cd's. Te bestellen via www.organum-classics.com, bestelnummer Ogm 142021.
Cd 1: Fantasie und Fuge über den Choral "Ad nos, ad salutarem undam" (F. Liszt); Passacaglia in c BWV 582 (J.S. Bach); Fantasie und Fuge d-Moll op. 135b (M. Reger)
Cd 2: Sonate III a-Moll, op. 23 (A.G. Ritter); Sonate VII F-Dur op. 89 (F.A. Guilmant); Choral III a-Moll (C. Franck)
Rudolf Peter an der Steinmeyer-orgel der Pfarrkirche St. Maria in Landau i.d. Pfalz.

